

Gezondheid van volièrehennen op praktijkbedrijven

Th. G. C. M. van Niekerk, onderzoeker legpluimveehouderij
J. G.M. J. Bosch, Gezondheidsdienst voor Dieren

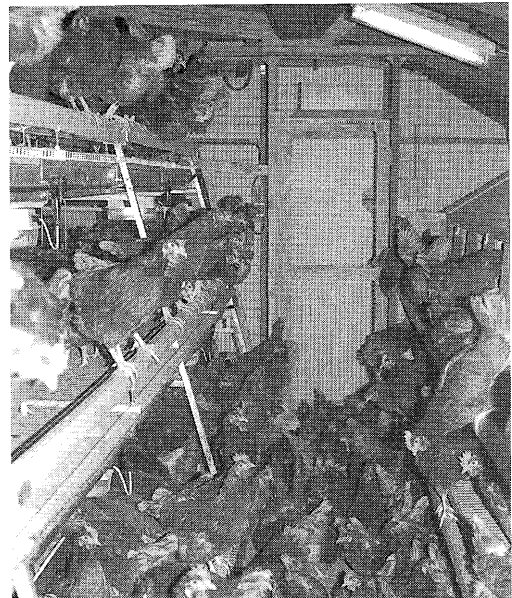
Precies twee jaar geleden is een artikel gepubliceerd met de gezondheidsgegevens van 24 praktijkkoppels volièrehennen (Periodiek 94/1). De gegevens werden verzameld in het kader van het Demo-project voor volièrehuisvesting voor leghennen. Deze registratie is onverminderd doorgegaan en inmiddels zijn gegevens van 62 praktijkkoppels beschikbaar. Het werd daarom tijd om de stand nogmaals op te maken. Zoals ook uit het vorige overzicht naar voren kwam, zijn wormen en bloedluizen veel voorkomende problemen.

Nederland Volièreland

Over het algemeen heeft Zwitserland de naam het Mekka van de volièrehuisvesting te zijn. Dit klopt in die zin, dat dit land als een van de eerste volièresystemen op praktijkbedrijven had. Doordat in Zwitserland maximaal 12.000 hennen per persoon gehouden mogen worden en door een totaal andere kosten/baten-verhouding, zijn de legpluimveebedrijven in dit land echter overwegend erg klein. Met een gemiddelde koppelgrootte van 15.000 hennen per volièrestal kan Nederland geschaard worden onder de landen met de grootste volièrebedrijven. Ook het aantal volièrebedrijven in Nederland maakt ons land, na Zwitserland, tot één van de belangrijkste op het gebied van volières. Gezien de omvang van deze bedrijfstak, en de hoeveelheid onderzoek die aan volièresystemen is verricht, kan met recht gesproken worden over Nederland Volièreland.

Dit betekent echter niet automatisch, dat de in ons land verkregen gegevens ook gelden voor andere landen. Vergeleken met andere landen zijn er enkele duidelijk verschillen aan te wijzen. Eén van die verschillen is het klimaat. In Zweden is het klimaat bijvoorbeeld dusdanig anders, dat daar veel meer problemen met nat strooisel zijn, waardoor Coccidiose vaker voorkomt dan in Neder-

land. Verder is het een feit, dat de Nederlandse volièrepluimveehouders een zeer actieve studieclub hebben, hetgeen in andere landen meestal niet het geval is. Gezien de hoge eisen, die een volièrestal stelt aan het vakmanschap van de pluimveehouder, is dit een voordeel voor de Nederlandse volièrepluimveehouder. Om te zien hoe deze bedrijfstak het doet, is het daarom belangrijk gegevens uit ons eigen land te verzamelen.

Multifoor volièresysteem.

Unieke cijfers

Volièrehuisvesting is een relatief nieuw houderijsysteem, dat vanuit het streven naar welzijnsvriendelijkere huisvesting voor leghennen ontwikkeld is. Hoewel er vanuit het onderzoek reeds veel gegevens beschikbaar zijn met betrekking tot het functioneren van dit type huisvesting, zijn er altijd gegevens die niet middels onderzoek verkregen kunnen worden.

Eén van deze zaken heeft betrekking op de gezondheid van de hennen. Op basis van enkele onderzoekskoppels is het immers niet mogelijk uitspraken te doen met betrekking tot de frequentie waarmee gezondheidsproblemen zich voordoen. Sinds enige jaren wordt volièrehuisvesting voor leghennen op bedrijfsniveau toegepast in Nederland. Van nagenoeg alle koppels zijn de gezondheidsgegevens via het Demo-project geregistreerd. Dit maakt het mogelijk een inventarisatie te maken van de frequentie, waarin bepaalde problemen zich voordoen. In dit opzicht vormt volièrehuisvesting een uitzondering. Bij geen enkel ander systeem wordt de gezondheid van de koppels immers zo systematisch bijgehouden. De Gezondheidsdienst voor Dieren beschikt weliswaar over veel gegevens met betrekking tot ziekteproblemen die zich in de diverse houderijsystemen hebben voorgedaan, maar deze gegevens hebben alleen betrekking op koppels waarbij de Gezondheidsdienst is ingeschakeld. Alle gevallen, waarin de pluimveehouder zelf gehandeld heeft, zijn daardoor niet bekend.

62 Praktijkkoppels

Beginnend bij het eerste praktijkbedrijf met volièrehuisvesting voor leghennen in Nederland zijn de gegevens verzameld van bijna alle koppels. Bij de eerste drie bedrijven gebeurde dit in het kader van het POEL-pro-

ject (Praktijk Onderzoek Etagehuisvesting Leghennen), bij de overige bedrijven in het kader van het Demonstratie-project Welzijnsvriendelijke Huisvestingssystemen (waartoe de POEL-bedrijven naderhand ook behoorden). In totaal betreft dit 21 stallen op 18 bedrijven. Slechts enkele stallen vallen niet onder het Demo-project, waardoor hiervan geen gegevens beschikbaar zijn.

In tabel 1 staat een inventarisatie van de bedrijven, systemen en hennen, zoals die in het kader van het Demo-project gevolgd zijn. Gemiddeld zijn van drie koppels per stal gegevens beschikbaar. De bedrijven die later begonnen zijn hebben natuurlijk minder rondes gedraaid dan de eerste bedrijven. Verder hebben drie bedrijven met twee stallen meegedaan, waardoor ook van meer koppels gegevens beschikbaar zijn. Bij de interpretatie van de gegevens is het verder van belang te weten, dat bij 10 van de 18 bedrijven (= 12 van de 21 stallen) de hennen ook naar buiten kunnen. Dit is veelal niet vanaf het eerste koppel gebeurd, maar wel bij het tweede en volgende koppel.

In totaal zijn er meer witte dan bruine hennen gebruikt. Dit houdt waarschijnlijk verband met de afzet van de eieren, omdat aanvankelijk alleen vraag was naar witte volièreeieren. Naderhand groeide ook de vraag naar bruine volièreeieren. Ook door de opkomst van het toepassen van vrije uitloop is meer gekozen voor bruine hennen.

Redelijke produktieresultaten

In het kader van dit artikel voert het te ver om de produktieresultaten uitvoerig te behandelen. Volstaan wordt daarom met de opmerking, dat de produktie van de meeste volièrekoppels naar tevredenheid was. In 16 van de 62 gevallen werd de produktie als matig gekwalificeerd en in 7 gevallen was de produktie slecht.

Tabel 1: inventarisatie bedrijven, systemen, aantal en merk hennen.

Kenmerk	Waarde	Opmerkingen
<i>Aantal bedrijven</i>	18	3 bedrijven met 2 stallen, de overige 1 stal alleen POEL/Demo bedrijven/stallen
<i>Aantal systemen</i>	6	6 x Natura 6 x Boleg II 1 x Boleg III 3 x Multifloor 3 x Volito-Volétage 3 x Etage
<i>Aantal koppels</i>	62	gemiddeld 3 koppels/bedrijf 1 bedrijf met 12 koppels, 1 bedrijf met 1 koppel
<i>Gemiddeld aantal hennen</i>	15.000	kleinste koppel: 4.000 grootste koppel: 31 .000
<i>Verhouding wit/bruin</i>	35 koppels wit (635.000 hennen) 27 koppels bruin (309.000 hennen)	18 x LSL 10 x Bovans-Wit 7 x Hisex-wit 18 x Isabrown 3 x Lohmann-Bruin 3 x Dekalb-GL 2 x Bovans-Bruin 1 x Hyline

In Zweden is een lijst opgesteld met eisen waaraan welzijnsvriendelijke systemen zouden moeten voldoen. Hierin wordt o.a. gesteld dat de uitval niet meer dan 9 % mag zijn. De uitval bij de Nederlandse koppels was gemiddeld 7,4%, hetgeen ruim binnen bovengenoemde norm blijft. Bij 15 van de 61 koppels bedroeg de uitval echter meer dan 9 % (niet meegeteld: 1 x 36,1% uitval t.g.v. stroomuitval).

In bovengenoemde Zweedse lijst wordt een maximum van 2 % buitennest-eieren als acceptabel gesteld. Ruim de helft (32) van de 62 koppels voldoet aan deze eis. Gemiddeld

over alle koppels was het percentage buitennest-eieren 3,5 %, hetgeen volgens Zweedse normen teveel is. In 10 gevallen bleef het percentage buitennest-eieren tussen 2 en 5 % steken. Afhankelijk van de grootte van de stal en het type volière is dit nog doenlijk. In 5 gevallen lag het percentage buitennest-eieren boven 10 %. Dit is uiteraard volkomen onacceptabel.

Gezondheidshistorie

Door de Gezondheidsdienst voor Dieren is van alle koppels bijgehouden óf en hoe vaak er een behandeling van de dieren heeft

Tabel 2: globaal overzicht van de gezondheidshistorie van 62 volièrekoppels op praktijkbedrijven.

Gezondheidshistorie	Frequentie	Opmerkingen
Matige tot flinke problemen, met produktiedalingen	12	Voorname­lijk t.g.v. hardnekkige E.Coli-infecties
<i>Lichte tot zeer lichte problemen, geen produktiedalingen</i>	47	Meestal niet meer dan één of meerdere behandelingen tegen wormen of bloedluizen
<i>Geen gezondheidsproblemen, geen medicijngebruik</i>	3	

plaatsgevonden. Hierbij is ook aangetekend in hoeverre de problemen invloed hadden op de produktie.

Van de 62 koppels blijken slechts 3 koppels totaal geen behandeling te hebben gehad (tabel 2). Bij 47 koppels was het noodzakelijk één of meerdere keren tot behandeling over te gaan. Dit kon variëren van slechts een enkele keer tegen wormen of bloedluizen behandelen tot zeer geregelde behandelin-

gen tegen allerlei problemen. Zolang de produktie van deze koppels niet beïnvloed werd, zijn deze koppels, ongeacht het aantal behandelingen, ingedeeld in de categorie 'lichte tot zeer lichte problemen'. Bij 12 koppels hadden de problemen duidelijke gevolgen voor de produktie. In de meeste gevallen was echter sprake van hardnekkige E. Coli-infecties, die ook in batterijen een probleem kunnen vormen. Het is hierdoor moeilijk bij

Tabel 3: frequenties van de meest voorkomende ziekteproblemen bij 62 volièrekoppels op praktijkbedrijven.

Probleem	Frequentie	Behandeling
<i>Wormen</i>	42/62	34 x Piperazine 9 x Flubenol 2 x diverse behandelingen
<i>Bloedluis</i>	34/62	15 x Carbaryl 7 x Parasect 4 x Solfac 8 x diversen
<i>E. Coli</i>	16/62	diverse behandelingen
<i>Coccidiose</i>	6/62	5 x Esb3 1 x Baycox
<i>Overige problemen</i>	5/62	diverse behandelingen
<i>Geen gezondheidsproblemen</i>	3/62	geen medicijngebruik

deze groep een relatie te leggen met voliè-rehuisvesting.

Wormen en bloedluizen vormen probleem

In tabel 3 staan de frequenties van de meest voorkomende gezondheidsproblemen van volièrehennen weergegeven.

Tweederde van de koppels heeft één of meerdere behandelingen tegen wormen gehad en ruim de helft van de koppels is tegen bloedluis behandeld. Met name wormen zijn een bekend fenomeen in alle systemen met strooisel. Bloedluizen kunnen in alle huisvestingssystemen voorkomen, maar zijn in (goed gebouwde) batterijen vaak beter buiten de deur te houden dan in andere systemen.

Een typisch gezondheidsprobleem van systemen met strooisel is Coccidiose. In 6 koppels moest hier tegen behandeld worden, hetgeen minder is dan tevoren verwacht werd. De verklaring ligt in het feit, dat volièrestallen over het algemeen over een goed ventilatiesysteem beschikken, waardoor het strooisel voldoende droog gehouden kan worden.

Discussie en conclusies

Alvorens conclusies te trekken, moet nogmaals gewezen worden op het unieke karakter van de gegevens in dit artikel. Doordat van geen enkel ander huisvestingssysteem een soortgelijke inventarisatie van de gezondheidsstatus bestaat, is het niet mogelijk aan te geven in hoeverre volièrehuisvesting beter of slechter scoort dan andere systemen. Uit de cijfers kan geconcludeerd worden dat bij 95 % van de koppels enigerlei behandeling noodzakelijk was.

Vooraf wormbesmettingen waren de grote boosdoener. Bij 20 % van de koppels waren de problemen dermate groot, dat de produktie hieronder te lijden had.

De ervaringen met 62 koppels komen redelijk overeen met de eerder uitgevoerde inventarisatie over 24 koppels. Van deze eerste 24 koppels bleek 96 % niet zonder behandeling te zijn gebleven en deden zich in 25 % van de gevallen matige tot flinke problemen voor. Dit suggereert, dat de latere koppels het iets beter hebben gedaan. Als echter bedacht wordt, dat bij de eerste inventarisatie een verschil van één koppel staat voor 4%, mag duidelijk zijn dat deze suggestie zeer goed op toeval kan berusten.

Samenvatting

Van bijna alle volièrekoppels zijn gegevens geregistreerd met betrekking tot de gezondheidsstatus.

Uit de cijfers van 62 koppels komt naar voren, dat slechts 5 % van de koppels geen enkele behandeling hadden ondergaan. De behandelingen bij de rest van de koppels varieerden van slechts één worm- of bloedluisbehandeling tot zeer frequente behandelingen tegen allerlei ziekteproblemen. Bij 20 % van de koppels waren de problemen dermate groot, dat produktiedalingen zijn opgetreden. Helaas zijn soortgelijke gegevens van andere huisvestingssystemen niet beschikbaar, waardoor geen vergelijking of waardeoordeel is te geven.⁰